

ACC. N:R M.10089:1-9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Jonne Augusterson
Härad: Sunnarbo Adress: Näs Göteryd
Socken: Göteryd Berättat av: Anders Nilsson
Uppteckningsår: 1946 Född år 1824 i Göteryd

Anteckningar om sagesmannen. s. 1-2.

Majoren och hans knektar s.1.

(Hammarberg på Ryfors.) s. 3-9.

ACC. N:R M10089:1.

Landskap: Småland Upptecknat av: Janne Augustson
 Härad: Lunnarbo Adress: Näs, Göteryd
 Socken: Göteryd Berättat av: Anders Nilsson
 Uppteckningsår: 1946 Född år 1824 i Göteryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Anders Nilsson var född i Kopparbygd Göteryd 1824 men familjen flyttade till Prästabygd 1831 och han var alltid Göterydsbo. År 1848 gifte han sig och övertog arrendet på Burkult södregård. Efter ett år dog hustrun i barnsäng och han gifte sig på nytt. Han var förtagsam och tog allting i stöit. Han började genast bryta sten och odla och han sade att han tog bort 140 röor i åkrarna första vintern och han hade mycket skoppsarbete och många tjänare på gården utom allt det mycket han gjorde bort på beting. Det finnes ej många som utfört så mycket arbete på annans mark. Han bröt mycket iker och när Burkults sjo" hade tappats 1864 tog han upp stora odlingar i kåren. Åkerjorden mångdubblades och han höll

Skriv endast på denna sida!

fortsättning sidan 3.

M. 10089: 2. 3

ett stort "fäbo". Under hans arrendatorstid från 1848 till 1895, byggdes kyrka, skolkhus, sockenskola och ålderdomshem i socknen och då bestället hade stort hemmantal och de flesta prälagorna utginga efter detta så blev det för honom mycket betungande. Den kronajägmästare som hade hade beställan om hand förordade att Burhult södergård och Prästa bygd skulle slås samman till kronapark och Anders Nilsson skulle få belöning för odling samt ålderdomsgratialis. Emellertid dog jägmästaren innan beställans öde blivit avgjort och en annan kom som förordade förföljning vilket blev följden och Anders Nilsson fick ingenting. Han hade 6 barn med sista giftet men när alla lämnat hemmet utom en son måste han låja mycket folk mot slutet vilket kostade många pennings. En försommargång en stor flock rådjur på hans väng och förstörde säden och han vidtalade då en jägare som sköt flera av dem på följande tid. Det kom i tidningarna och jägaren hade ingenting att säga och han resade till Amerika. Anders fick klara upp det hela och sålde 3 par olar nästan samtidigt. Han förstörde en del pennings till brännvin ty han var "skipsman" men han fyllde sig inte eller försämrade sitt arbete. Han köpte sedan ett mindre ställe som han hade i 9 år och uppodlade. Han var rättfram och sade rätt ut vad han menade men de hände kanske ibland att hon ej hade rätt uppfattning om allt. Han dog våren 1914, något över 90 år gammal och var då utfattig.

På Ryfors ^{herre}gård i Götteryds socken bodde under en lång tid på 1800-talet första hälften, kaptenen sedermera majoren Carl Axel Flammberg.

Han var född 1796, troligen på Askens herregård i Götteryd när hans fader översten ägde denna gård och uppförde nuvarande herregårdsbyggnaden där 1801.

Majoren Flammberg var en företagsam man som anlade kvarn, såg och pappersbruk vid den mindre å som flyter förbi gården. Han var en barsk och sträng herre, ^{och} likväl han hade många goda sidor och gjorde det som gott var så hade han även många och stora fel och ett av dessa var att han alltid använde vild mot dem han hade att göra med så vida han såg sig stark nog därtill.

Om söndagarna exercerade han soldaterna vid kyrkparaden en stund och var det nog så som som hade det minsta fel på sin uniform eller eljest ej skötte sig så fick han sedan pryggl.

ACC. N:R M. 10089: 4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På sin herrgård Ryfors hade han en kammare där han pryglade de soldater som förfelat sig antingen i tjänsten eller i sitt privata liv på ett eller annat sätt. Då det var så gott om brännvin så var det mest under rusets inflytande som de misskötte sig, och de kunde komma fulla till kyrkoparaden med uniformer nersmord och förstörde exercisen. Det berättades om en sådan soldat som var oförfädd och fick gå 6 dagar i rad och fick 18 spö varje dag. När han steg upp efter behandlingen sista dagen sade han: "Herr major kan jag inte gå hit i morrn mä." Majoren svarade: "Bara ut med dig så ja slipper dig." Någon laglig räfst med dem som förfelat sig kom ej i fråga utan hans benektade kunde tjäna till dess de fick gratial såvida de ej begingo några svåra brott ty då förstod det ej att prypla dem.

Någon gång hände det dock att herr majoren fick sin beskärda del av stryken.

En dag på 1840-talet befann sig unge stornikene soldaten Behn från Hallaböke i Hallaryds socken på väg till Byfors herregård för att behandlas för en mindre föresle han råkat ut för. Han hade aldrig varit bestraffad för utan skött sig väl och han var ej glad åt sitt ärende utan gjorde sig god tid att stanna och prata med folk under sin långa vandring och han talade då om vad det var fråga om. När han hade en halvmil av vägen kvar träffade han en bonde för vilken han beklagade sin ställning. Bonden svarade: "Du är väl dummes om du låter majoren slå de som är så stora & starka". Behn sade: "Ja va ska jag göra, då blir ingen annan rä". Bonden sade: "Ja du är slå honom i stället." "När då blir jag olycklig är jag vet inte hur majoren går åt det

när han slår." "Dä" vet ja sade bonden för han
läser inne sig och knekten i ett rum och sedan
för knekten lägga sig och majoren tar rottingen
och slår men ja ska si ^{de} när han skall börja
så nappa du rottingen och slå och skrika det
värsta du orkar bara du inte slår honom si det
är farligt och gå sedan din väg. Jag skall giva
dig en flaska brännvin och du skall ta hälften
genast och hälften när du kommer i närheten
av By." Rehn gjorde som bonden föreskrivet
och majoren sådes hava fått en hårdhänt behand-
av den överlägsne motståndaren. Några vittnen
till uppträdet funnos ej så att ~~Rehn~~ Rehn kunde
domas efter lagen och majoren ville ej heller i detta
svåra fall att något annat än stryk skulle användas.
Ljälv Tordes kan ej träffa Rehn ^{och} giva honom
betalt men ~~Rehn~~ han frann ut rid. En kort
tid därefter var en annan stor stark soldat

ACC. NR M.10089:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

från Hallaryd kallad till By för en förselsse som
han gjort och även han bävade för vad som skulle
komma. Om någon kom till majoren i vad ärende
som hälet brukade han skrika när de blevo synlige
och innan de stängt dörren: "Wa vell du". När den-
ne soldat kom in var majoren vid sitt allra bästa
humör och bad honom snällt och vänligt sätta sig
och prata medan majoren böjade förhöra honom.
Majoren frågade: "Känner du Rehn i Hallaböke".
"Ja då gör ja väl, vi bo inte så långt ifrån
varandra och han är ju knekt mä." "Er han
mycke stark." "I då vet ja inte om ä så farligt."
"Tror du ^{att} du rör på honom". "Ja då kan vi då
inte provat men då tro ja då säkert att ja gör."
"Du är kommen hit i dag för att få stryk men
vill du lova mej att ja till Rehn och slå honom
så bra du orkar så skall du slipps stryk. Men
gör du inte som jag sagt så skall du komma hit

och få mingsdubbel med prygel efteråt." De rista
ordin uttalades ^{med} kärvarre språk. Soldaten lovade gla-
deligen att utföra befallningen och fick gå hem.
Det första han gjorde var att gå till Rehn och tala
om alltsammans. Rehn lade sig inne en tid och
var ombunden och sig bedrövelig ut och höll sig
så nära sängen att han kunde komma dit i hast
om någon främmande nalkades torpet. En slagsmåls-
historia sattes ihop och spreds i bygden och den
andre soldaten talade om för folk men han tuktit
den store Rehn när han inte ville veta hur.

De tiggare som gingo omkring i bygden brukade
taga reda på så mycket de kunde och tala om det
i stugarna, för att få större almoss och få sitta
och värma sig. Efter detta "slagsmål" lockades genom
knejen en tiggande skvallerkäring att begiva sig
uppåt Göteryd och tala om hur förfärligt
de hade slagits. Hon hade ej reda på verkliga

förhållandet och visste ej vilken tjänst hon gjorde
åt de båda soldaterna. Det första ställe hon kom
till när hon kom in i Göteryd var min farfars
gård i Slagersköp och hon var då på väg mot
Ry fast hon besökte alla stugor utefter vägen och
omtalade sin nyhet. På Ry hade Tiggarna sin
plats i köket borta vid dören och mot dem var
majoren ej förlig. Här utträttade den utsända sitt
ärrende inför många åhörare både herrskap, tjänare
och Tiggare. Majoren fick reda på nyheten och in-
fann sig och utfrågade kärningen hur det gått till.
Gumman blev undfågnad på bästa sätt innan
hon gick och hon hade förtänd till att säga tillfäl-
let i akt och säga för sig så mycket som möjligt.
Majoren var belåten och midde bra och lika
förhållande var det med soldaterna och ^{sedan} fick
allt sedan vara glömt.